

PROŠLOST

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 45, godina XXIII
maj, 2018. [str. 27-36]

© Monos 2018

O pokušaju pružanja pomoći slabijim đacima u Konviktu “Narodne uzdanice” u Tuzli

*(prilog proučavanju prosvjetnih prilika
između dva svjetska rata u Tuzli)*

**Prof. dr. Omer Hamzić,
Mina Kujović, prof.**

Mjesni odbor Muslimanskog kulturnog društva “Narodna uzdanica” u Tuzli je 1938. godine u svom đaćkom internatu organizirao nadzor i ispomoć u učenju za one svoje pitomce koji su pohađali tuzlanske srednje škole, a koji su zaostajali ili pokazivali slab uspjeh u učenju. Iako su to radili gimnazijski profesori na volonterskoj osnovi, za njihov angažman trebalo je pribaviti odobrenje Ministarstva prosvjete Kraljevine Jugoslavije. Sačuvani arhivski dokumenti pokazuju da to nije bila obična administrativna formalnost. U prilogu pratimo prepisku između Mjesnog odbora “Narodne uzdanice” i Gimnazije u Tuzli, Prosvjetnog odjeljenja Kraljevske banske uprave Drinske banovine u Sarajevu i Ministarstva prosvjete u Beogradu u vezi sa tim odobrenjem. Ova službena korespondencija, osim što pokazuje kako je praktično funkcionisala centralistički uređena uprava u monarhističkoj Jugoslaviji, svjedoči i o nastojanju režima da spriječi ili bar da oteža rad onih kulturno-prosvjetnih društava, koja nisu bila po mjeri ili pod okriljem tog režima. “Narodna uzdanica” kao Muslimansko kulturno-prosvjetno društvo, od samog svog osnivanja, 1924. godine, nije uživala naklonost aktualne vlasti. Naprotiv. Ključne riječi: Narodna uzdanica, Tuzla, kulturno-prosvjetno društvo, Kraljevina Jugoslavija

PROŠLOST

Uvodne napomene

Prvodecembarskim aktom, 1918. godine Bosna i Hercegovina je ušla u sastav novoformiranog Kraljevstva/Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a od 1929. Kraljevine Jugoslavije. U prvih 5-6 godina nakon ujedinjenja (Prvodecembarski akt, 1918.), djeluje kao relativno cjelovita administrativno-politička jedinica, sa narodnom, zemaljskom, odnosno pokrajinskom vladom, ali vladom, čije su se nadležnosti (iako postepeno ukidane) odnosile na cjelokupan bosanskohercegovački teritorij.¹ U skladu sa zakonskim propisima iz 1924. godine, u administrativnom pogledu Kraljevina je podijeljena na 33 oblasti, od kojih je 6 uspostavljeno u historijskim granicama BiH kako je i predviđeno članom 135 Vidovdanskog ustava (Tuzlanska, Mostarska, Travnička, Bihačka, Banjalučka i Sarajevska). Takvo ustrojstvo održalo se sve do ukidanja Vidovdanskog ustava i zavođenja šestojanuarske diktature, kada je Bosna i Hercegovina raspาร์čana na 4 banovine (od ukupno 9 koliko ih je uspostavljeno na prostoru Kraljevine). Ovom podjelom je razbijena ne samo administrativno-teritorijalna kompaktnost Bosne i Hercegovine i njene uprave, već i muslimanskog naroda, koji je u svakoj od te četiri spomenute banovine bio u manjini (Vrbaska, Drinska, Zetska i Primorska). Ovakvo uređenje, zasnovano na unitarnom jugoslovenstvu, podrazumijevalo da su banske uprave bile strogo podređene ministarstvima Kraljevine Jugoslavije u Beogradu. Na tim principima bila je uređena i oblast prosvjete.

Društveno-ekonomski i politički položaj Muslimana (Bošnjaka) u monarhističkoj

Jugoslaviji bio je jako težak. Dok su u ekonomskom i kulturno-prosvjetnom pogledu zaostajali za ostalim narodima, u političkom pogledu Bošnjaci (Muslimani) bili su izloženi unitarističko-centralističkim pritiscima iz Beograda i federalističko-konfederalističkim konceptima iz Zagreba. U pozadini su bili velikodržavni koncepti koji su podrazumijevali priključenje BiH jednoj od ove dvije strane ili pak njenu podjelu.

Kulturno-prosvjetne prilike u muslimanskom (bošnjačkom) narodu (opći osvrt)

Prosvjetna politika u Kraljevini Jugoslaviji je bila dio opće politike ove centralistički uređene monarhije. Glavni zadatak srednjih škola, a u manjoj mjeri i osnovnih, je bio da omladinu odgajaju u duhu narodnog jedinstva, vjernosti i odanosti kralju, dinastiji Karađorđevića i „otadžbini“. U cijeloj zemlji je od školske 1930/31 godine bio na snazi zajednički nastavni plan i program u skladu sa zakonom o srednjim školama iz 1929. godine. Ministarstvo za prosvjetu je donosilo sve zakone, Odjeljenje za srednju nastavu u okviru Ministarstva je bilo nadležno za sve srednje škole u cijeloj Kraljevini. Staralo se o njihovim kadrovskim pitanjima, planovima i programima nastave. Prosvjetna odjeljenja u okviru devet banovinskih uprava su bila samo izvršni organi Ministarstva prosvjete, jer bez odobrenja iz Beograda nisu ništa sami mogli odlučivati.²

U školskoj mreži na području Bosne i Hercegovine značajno mjesto imala je Gimnazija u Tuzli, osnovana 1899. godine kao realna

1 U periodu od 1918. do 1923. godine u Bosni i Hercegovini su se smijenile tri vlade: Narodna vlada Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu (od 30. 11. 1918. do 31. 1. 1919.), Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu (od 1. 2. 1919. do 14. 7. 1921.) i Pokrajinska uprava za Bosnu i Hercegovinu (od 14. jula 1921. do 26. februara 1924.)

2 Teritoriju Drinske banovine, sa sjedištem u Sarajevu, činilo je 17 srezova s područja istočne Bosne, među kojima je bila i Tuzla i 21 iz zapadne Srbije. U strogo centralistički uređenom sistemu, na primjer, IV prosvjetno odjeljenje (KBUDB) u Sarajevu nije moglo samostalno odlučiti da li gimnazijski profesori tuzlanske gimnazije mogu volonterski nadzirati učenje tuzlanskih srednjoškolaraca u internatu/konviktu „Narodne uzdanice“ već su morali o svemu pisati Ministarstvu prosvjete Kraljevine Jugoslavije u Beogradu i čekati šta će Ministar u vezi s tim odlučiti.

gimnazija.³ Od samog otvaranja ove škole, pa do kraja Drugog svjetskog rata, procent učenika iz reda bošnjačkog naroda u njoj bio je izrazito nizak, iako je u Tuzli bošnjačko stanovništvo bilo najbrojnije.⁴ Višestruki su uzroci ovakvoj pojavi i ona nije samo karakteristična za Tuzlu. Ne ulazeći dublje u to složeno pitanje, ipak treba spomenuti da je većina muslimanskog stanovništva bila jako osiromašila i bez sigurne egzistencije, mnogi roditelji usmjeravali su svoju djecu na zanatske škole kako bi ih što prije mogli zaposliti. Na ovo je uticala i nedovoljna zastupljenost muslimanskog (bošnjačkog) stanovništva u državnim i drugim službama kao i među činovnicima. Tome treba dodati i zaostala shvaćanja o školi i školovanju omladine, a posebno ženske. Možda je i školska „odgojna politika“ kao i nacionalni (vjerski) sastav nastavnog kadra odvrćao neke roditelje da šalju svoju djecu u školu. Od 137 profesora koji su od 1918. do 1941. godine duži ili kraći period radili u Tuzlanskoj gimnaziji samo je 16 bilo islamske vjere, odnosno muslimanke (bošnjačke) nacionalnosti.

Činjenica je da je opća kulturno-prosvjetna zaostalost i zapuštenost bošnjačkog naroda bila posljedica naslijeđene zaostalosti, ali i odraz nezavidnog položaja tog naroda kako u ekonomskom (agrarna reforma na štetu Bošnjaka) tako i u pogledu ostvarivanja prava na nacionalno ime, jezik i kulturu. Na ublažavanju i popravljanju takvog stanja značajnu ulogu u periodu između dva svjetska rata odigrala su muslimanska kulturno-prosvjetna društva „Gajret“ i „Narodna uzdanica“. O njihovoj ulozi i djelovanju, već su objavljene opsežne historijske monografije iz kojih se može detaljno „iščitavati“ njihova misija. U njima je detaljno objašnjen društveno-politički i kulturno-civilizacijski am-

bijent u kojem su ta društva djelovala. U tom kontekstu, posebno su apostrofirane i neke aktivnosti izvan „opisa posla“ tih društava, koje su imale posebnog odjeka, ne samo u intelektualnim krugovima bosanskih muslimana, već i u širokom narodnim slojevima.

Osim toga, pisano je dosta i o radu i socijalno-vaspitnoj ulozi đачkih domova „Gajreta“ i „Uzdanice“, o djelovanju beogradskog ogranka „Gajreta“, o nekim značajnijim kulturnim manifestacijama u Sarajevu i drugim većim mjestima itd. Manje se, međutim, istraživalo i pisalo o konkretnim aktivnostima tih organizacija na terenu, u njihovim mjesnim odborima i povjereništvima, među običnim ljudima, po pojedinim manjim bosanskim mjestima, pa i većim gradovima. Njihovo djelovanje, ponekad se, doduše, uzgred spominje u kontekstu nekih širih kulturnoloških istraživanja za pojedina područja, više kao ilustracija nekih drugih pojava i procesa, bez dubljeg ulaženja u samu suštinu i specifičnosti u organizovanju i radu tih društava za svaku sredinu.

U kontekstu mnogih rasprava, vođenih tih godina, o uzrocima kulturnog i civilizacijskog zaostajanja Bošnjaka muslimana u odnosu na druge narode, posebno na prosvjetnom planu, rukovodstva ovih društava, od najvišeg do najnižih nivoa, činila su napore da se takvo stanje brže prevazilazi. „Spuštajući“ ovu problematiku na konkretne situacije, rukovodstva tih društava uočila su da bošnjačka (muslimanska) djeca pohađaju srednje škole u manjem broju i da zaostaju za djecom iz drugih naroda po postignutim rezultatima i uspjehu. Kao uzrok, navodio se slab nadzor djece od strane njihovih roditelja koji zbog svakodnevne borbe za život nisu u stanju da se tome više posvete. Spominjalo se i siromaštvo roditelja, koji nisu bili u stanju

3 Prema Zakonu o srednjim školama iz augusta 1929, godine postojala su tri tipa gimnazija: realne, realke i klasične. Svečano otvaranje obavio je tadašnji okružni upravitelj Fridrih Foglar. Škola je dobila naziv Velika gimnazija u Tuzli, a u početku je radila u zgradi nekadašnje ruždije. Nova zgrada Gimnazije sagrađena je 1905. godine

4 Tuzla je 1930-tih godina imala oko 17.000, a 29 osnovnih škola sa svega 3529 učenika, prema popisu iz 1921. godine cijeni se da je bilo oko 80% nepismenih stanovnika (Spomenica, 37)

svojoj djeci obezbijediti makar i najskromniji komfor, potreban za učenje, a često i sami nisu školovani da bi eventualno svojoj djeci mogli pomoći u učenju. Da bi makar malo popravili situaciju, aktivisti muslimanskih kulturnih društava odlučili su da u svojim internatima/domovima uvedu neke vidove dopunske nastave za svoje pitomce sa slabijim ocjenama. U tom cilju obično su određivali jednu prostoriju za „korepeticionu salu“ u kojoj su takvi učenici ponavljali gradivo, ali obavezno pod nadzorom srednjoškolskih profesora koji su taj posao „odrađivali“ u smjenama, dobrovoljno i bez naknade od bilo koga.⁵ Željeli su da djeca u toplim i svijetlim prostorijama nekoliko sati uče i spremaju svoje dnevne zadaće. Cilj im je bio da se djeca naviknu na sistemski rad kako bi se postigao bolji uspjeh u školi, a time pomoglo i školi i nastavnicima.⁶

Peripetije oko organizovanja dopunske nastave u Konviktu „Narodne uzdanice“ u Tuzli

Muslimansko kulturno društvo „Narodna uzdanica“ je drugo značajno muslimansko kulturno i prosvjetno društvo, osnovano je 1924. godine sa sjedištem u Sarajevu.⁷ Osnovno usmjerenje Društva bilo je u pravcu pružanja pomoći školovanju srednjoškolske i univerzitetske omladine iz reda bošnjačkog

naroda. Te ciljeve Društvo je ostvarivalo davanjem stipendija, zajmova i potpora. Najveći broj stipendija dijeljen je za pohađanje srednjih škola, što je bilo uvjetovano i činjenicom da je bilo najmanje bošnjačkih kadrova sa srednjoškolskim obrazovanjem.⁸ U cilju stvaranja povoljnijih uslova za školovanje srednjoškolske omladine, muslimanaka kulturno-prosvjetna društva su osnovala i sopstvene internate/konvikte u Sarajevu, Mostaru, Tuzli i Banja Luci. U njima se školovalo prosječno 100 učenika godišnje. Posredstvom društva „Narodna uzdanica“, tokom dvadesetogodišnjeg djelovanja, školovano je na srednjim i višim školama preko 2.500 osoba, ne računajući ostale vidove pomoći, čime je odigralo značajnu ulogu na planu formiranja savremene bošnjačke inteligencije.⁹

„Narodna uzdanica“ je 1935. godine imala 43 mjesna odbora i 31 povjerenika. Među najaktivnijim mjesnim odborima bio je mjesni odbor, osnovan u Tuzli ubrzo nakon što je Društvo registrirao. Mjesni odbor je, kako vidimo iz sačuvane arhivske građe, sarađivao sa Tuzlanskom gimnazijom, odnosno sa profesorima Bošnjacima koji su tamo radili.¹⁰

U nastavku priloga donosimo službenu prepisku između Tuzle, Sarajeva i Beograda u vezi sa traženjem odobrenja da gimnazijski profesori volonterski nadziru učenje tuzlan-

5 U četvrtoj deceniji prošlog stoljeće MKD „Gajret“ je izgradilo u centru Sarajeva lijepu zgradu, a Muslimansko društvo „Narodna uzdanica“ je otvorilo internate u Mostaru, Tuzli, Banja Luci i Sarajevu

6 Mjesni odbor Muslimanskog kulturnog društva „Gajret“ je 1. februara 1938. godine u Sarajevu otvorio, bez prijave Prosvjetnom odjeljenju Kraljevske banske uprave Driinske banovine (KBUDB) i bez ičijeg odobrenja, „korepetorij“ za đake srednjih škola u Sarajevu. Na zahtjev Prosvjetnog odjeljenja da Društvo podnese izvještaj o tom „korepetoriju“, Mjesni odbor je 22. marta 1938. godine proslijedio takav izvještaj i njemu detaljno opisao u kakvim uvjetima se djeca podučavaju i kako se nadzire njihov rad i učenje, a navedena su i imena i prezimena svih profesora koji su volonterski obavljali taj nadzor.(ABH-KBUDB IV-13738/1938)

7 Prvo je bilo društvo „Gajret“, utemeljeno u Sarajevu 1903.godine.

8 Najveći broj nepismenih stanovnika u Bosni i Hercegovini je bio među Bošnjacima. Prema popisu iz 1921. godine, pismenost stanovnika iznad 6 godina u Bosni i Hercegovini je bila 18,72%, a kod muslimanskog stanovništva još i niža i iznosila je 12,64% . (I. Kemura, 35)

9 I. Kemura, 241

10 Školske 1928/27 u školi su radila svega tri profesora Bošnjaka , od kojih su dvojica predavali vjeronauku, a treći arapski jezik. U periodu od 1918. do 1941. godine smijenila su se četiri direktora, od kojih je samo jedan bio Bošnjak i tri godine je obavljao tu funkciju (Spomenica, 37)

skih srednjoškolaca u prostorijama konvikta „Narodne uzdanice“. Kako se vidi iz arhivskih dokumenata, prepiska je trajala od februara do kraja maja 1938. godine. Prvi koraci su „krenuli“ iz Mjesnog odbora „Narodne uzdanice“ u Tuzli, koji se obratio Prosvjetnom odjeljenju Kraljevske banske uprave Drinske banovine u Sarajevu sa molbom da dozvoli volonterski rad gimnazijskim profesorima sa đacima u konviktu Društva i to u poslijepodnevnim satima kad nemaju nastave. Iz dopisa Društva jasno se vidi da je ova ideja bila motivirana željom za „pridobivanjem muslimanskog stanovništva za školovanje“.

Muslimansko kulturno društvo „Narodna uzdanica“ Mjesni odbor u Tuzli

Kancelarija i konvikt u Tuzlića ul

Broj 81 Tuzla, 20. Februar 1938.

Kraljevska banska uprava drinske banovine Sarajevo

Ovo Društvo odlučilo je da povede akciju pridobivanje muslimanskih masa za školovanje, jer je razmjer između muslimanskog stanovništva u ovim krajevima i omladine po školama upravo abnormalan i porazan. Pored internata „Narodne uzdanice“ odbor namjerava u prvom redu da zadrži i očuva bar onu školsku omladinu koliko je ima danas po školama da ne bi, kao što je to većinom poslije prvog školovanja, bilo iz materijalnih razloga bilo radi neuspjeha, prestala sa školovanjem. U tu svrhu ovo društvo će u svome internatu ustupiti potrebne prostorije, gdje bi poslije podne slabi đaci kao i oni koji su udaljeni po 54 Zakona o srednjim školama našli potrebne mjere za popravak loših ocjena, a i time bi bili otrgnuti od uticaja ulice.

U ovakvim slučajevima potreban je jak nadzor, da bi oni đaci koji su sa uspjehom loše stali postigli potrebno znanje za pozitivnu ocjenu odnosnih predmeta. U tu svrhu ovo Društvo zamolilo je nadzor od strane gg. Profesora ovdašnje realne gimnazije Omera Džudžu, Mehmeda Selimovića i Muhameda Gagića,

Molimo Kraljevsku bansku upravu da dozvoli taj nadzor imenovanim nastavnicima ovdašnje gimnazije. Nadzor bi vršili dragovaljno bez naplate ikakvog honorara.

Uvjereni u pozitivno rješenje molbe, unaprijed zahvaljujemo i bilježimo. S poštovanjem

Predsjednik

Sijarić Hasan

I Državna realna gimnazija sa svoje strane, već sutradan, 21. februara 1938. godine uputila je Prosvjetnom odjeljenju Drinske banovine isti upit, sa konkretnim pitanjem da li njeni profesori mogu volontirati u internatu „Narodne uzdanice“. Povodom ovog upita, po naredbi bana, načelnik Prosvjetnog odjeljenja Drinske banovine, 10. marta pismeno se obratio Direkciji tuzlanske gimnazije sa zahtjevom u kojem traži „da se utvrdi da li će rad spomenutih nastavnika biti u svemu u saglasnosti s odredbama Ministarstva prosvjete od 15. februara 1935. godine“ Iz odgovora Tuzlanske gimnazije vidi se da direktor te škole nije mogao odobriti svojim uposlenicima ni honorarni angažman jer su za to bili nadležni prosvjetni organi u Sarajevu i Beogradu.

Državna realna gimnazija u Tuzli je 18. marta odgovorila je da:

Džudža Omer, profesor ove škole radi kao prefekt u „Uzdanici“ po odobrenju Ministarstva prosvete;

Selimović Mehmed, suplent, po odobrenju Ministarstva prosvjete predaje honorarno 10 časova nedjeljno u Behrambegovoj medresi u Tuzli;

Gagić Muhamed, suplent, po odobrenju Banske uprave u Sarajevu predaje honorarno 8 časova nedjeljno u Behrambegovoj medresi u Tuzli.

Nastavljajući prepisku u vezi sa dobivanjem odobrenja za nadzor učenika u tuzlanskom internatu „Narodne uzdanice“, gosp. Stanković, načelnik Prosvjetnog odjeljenja Drinske banovine je 12. aprila 1938 godine prosljedio Odjeljenju za nastavu Ministarstva prosvjete u Beogradu veoma opširan

dopis u kojem je, između ostalog, naveo da je prilikom inspekcije škole i internata u Tuzli zapazio da su učionice u internatu „Narodne uzdanice“, po raspoloživom prostoru, male, „te bi dolazak vanjskih đaka rad u tim prostorijama uznemirio i smeo đake interniste, a i inače bi dolazak vanjskih đaka u internat remetio red u samom internatu pa sam mišljenja da ne bi trebalo odobriti odobrenje korepeticije u internatu „Narodne uzdanice“.

U nastavku dopisa načelnik opširno opisuje kako je i MKD „Gajret“, bez traženja odobrenja, otpočelo sa „korepeticijom“ u svom novootvorenom domu u Sarajevu. Na kraju dopisa, traži od Ministarstva prosvjete „da izvoli donijeti odluku o tom da li se može odobriti otvaranje i postojanje ovih korepetitorija i da li u njima mogu predavati nastavnici srednjih škola.“

Na adresu Kulturnog društva „Narodna uzdanica“ u Tuzli, iz Sarajeva je, 17. maja, stigao sljedeći odgovor: *U vezi Vaše molbe od 20. februara ove godine izvještavate se da je Ministarstvo pod br 5918 od 19 aprila 1938. godine izvjestilo da ne odobrava nikakav korepetitorij za učenike.*

Isti odgovor je poslat je Muslimanskom kulturnom društvu „Gajret“ i Direkciji I Muške gimnazije u Sarajevu.

U dopisu Direkciji gimnazije u Tuzli je navedeno sljedeće: *Na znanje, s tim da o prednjem obavestite nastavnike: Džudža Omera, Selimović Mehmeda i Gagić Muhameda i da ih upozorite da im se ne odobrava da makar i besplatno spremaju učenike.*

Krajem mjeseca iste godine, međutim, dolazi do iznenadnog preokreta jer je Kraljevska banska uprava u Sarajevu dobila nove upute. U skladu sa novom odlukom Ministra prosvete, Prosvjetno odjeljenje Drinske banovine, 27. maja na iste adrese šalje nove instrukcije. U dopisu Muslimanskom kulturnom društvu „Narodna uzdanica“ u Tuzli je ovoga puta javljeno sljedeće: *U vez odluke*

Ministarstva prosvete IV br 5918 od 17. maja 1938. godine gospodin Ministar prosvete naknadno je odobrio odlukom IV br 8022 od 27 maja 1939. godine da se rad u korepetitoriju Muslimanskog društva „Narodna uzdanica“ u Tuzli ne prekida Mole se nastavnici koji u njemu rade da se tačno pridržavaju uputa. Čast mi je dostaviti prednje na znanje.

Iz dostupnih arhivskih izvora nije se moglo utvrditi kavi su razlozi utjecali na novu ministrovu odluku kojom dozvoljava održavanje „korepetitorija“. Zasiurno je bila po srijedi neka politička intervencija (ili možda trgovina) se visokog mjesta, uslovljena ili promjenom političke situacije ili promjenom odnosa snaga.

Internat u Tuzli otvoren je u zgradi evladijet vakufa Tahira h. Tuzlića koju je za tu svrhu ustupio mutevelija tog vakufa Sead-beg Kulović. U internat se moglo primiti oko 40 učenika, a raspolagao je i sa skromnom bibliotekom. Jedino u ovom internatu Društvo je uspjelo organizovati korepeticiju za srednjoškolsku omladinu. Tokom 1937/38. godine korepetitorije je posjećivalo 35 vanjskih učenika, a nadzor je vršio prof. Omer Džudža.¹¹ Nažalost, iz dostupnih arhivskih izvora i literature nije se moglo saznati kako su se u praksi ovi „repetitoriji“ stvarno odvijali. U citiranom izvještaju školskog inspektora navodi se da je on jednom prilikom obišao „Uzdaničin“ dom u Tuzli i da su tamo djeca bila sama i bez ikakvog nadzora.

Zaključak

1. U ovom prilogu učinjen je pokušaj da se na jednom primjeru iz Tuzle, kroz pregled dostupne arhivske građe o aktivnosti „Narodne uzdanice“, pokažu ne samo te specifičnosti, već i konkretna aktivnost na realizaciji visoko postavljenih ciljeva, daleko od realnosti nevesele društvene svakodnevice: općeg siromaštva širokih, pretežno seljačkih slojeva, kulturno-prosvjetne zaostalo-

11 I. Kemura, pozivom na izvor NU K- 21 br 727/39

sti, zdravstvene zapuštenosti itd. Na jednoj strani, izaziva divljenje upornost članova kulturno-prosvjetnih društava da učine neke pomake u obrazovanju bošnjačke omladine i da savladaju ne samo organizacione materijalne, već i administrativno-birokratske prepreke, koje im postavlja režim iz sasvim konkretne političke namjere: da se produži kulturno-prosvjetno i svako drugo nazado- vanje Bošnjaka;

2. Prezentirana građa predstavlja zanimljiv prilog proučavanju kulturno-prosvjetnih prilika u Tuzli, posebno uloge Tuzlanske gimnazije u periodu između dva svjetska rata. Ujedno rasvjetljava ne samo otvorene, već i prikrivene, „finije“ metode opstrukcije i ometanja određenih pozitivnih koraka unutar određene zajednice ili društva koje nije po mjeri režima i njegove politike, u ovom slučaju, nacionalne. I ovaj materijal je pokazao da je aktivnosti „Narodne uzdanice“ iz već poznatih razloga, vlast od samog njenog osnivanja ometala i prigušivala.

Izvori i literatura

- Arhiv Bosne i Hercegovine
- Fond Kraljevska banska uprava Drinske banovine – IV Prosvjetno odjeljenje (Spisi su objedinjeni u predmet br. IV – 19579/1938.)
- Ibrahim Kemura: *Značaj i uloga „Narodne uzdanice“ u društvenom životu Bošnjaka (1923 -1945)*, Sarajevo, 2000.
- Grupa autora: *Spomenica „100 godina Gimnazije u Tuzli“*, Tuzla, 1999.

Summary

About an attempt to assist the weaker students in the dormitory *The People's Hope (Narodne uzdanice)* in Tuzla

---

The local committee of the Muslim Cultural Society The People's Hope in Tuzla in 1938 organized the supervision and assistance in learning in its students' boarding school for those of its alumni who attended the high schools in Tuzla, the ones who were lagging behind others or showing poor success in learning. Although this was done by the high-school teachers on a voluntary basis, the approval from the Ministry of Education of the Kingdom of Yugoslavia had to be obtained for their engagement. The preserved archival documents show that this was not an ordinary administrative formality. This paper traces the correspondence between the Local Board of The People's Hope and the Gymnasium in Tuzla, the Education Department of The Royal Ban's Administration over the Drina Banovina in Sarajevo and the Ministry of Education in Belgrade in connection with this approval. This official correspondence, besides showing how practically functioned the centrally organized administration in the Yugoslav monarchy, evidenced about the effort of the regime to prevent or at least hinder the work of those cultural-educational societies, which have not been made to the measure or under the aegis of this regime. The People's Hope as the Muslim cultural-educational society did not enjoy the favor of the current government since its establishment in 1924. But rather the opposite.

Keywords: The People's Hope (Narodne uzdanice), Tuzla, cultural and educational society, the Kingdom of Yugoslavia.

MUSLIMANSKO KULTURNO DRUŠTVO „NARODNA UZDANICA“ MJESNI ODBOR U TUZLI
KANCELARIJA I KONVIKT TUZLIČA UL.

sl.
Broi _____

Tuzla, 20 februara 1938.

P.n.

KRALJEVSKEJ BANSKOJ UPRAVI D

Prosvjetno odjelenje

Sarajevo.

Ovo društvo odlučilo je, da povede akciju za pridobivanje muslimanskih masa za školovanje, jer je razmjer između muslimanskog stanovništva u ovim krajevima i omladine po školama upravo abnormalan i porazan. Pored internataž »Narodne Uzdanice« odbor namjerava u prvom redu, da zadrži i očuva bar onu školsku omladinu u koliko je ima danas po školama, da ne bi - kao što je to većinom običaj poslije prvoga školovanja bilo iz materijalnih razloga bilo radi neuspjeha, prestala sa školovanjem. U tu svrhu ovo društvo će u svome internatu ustupiti potrebne prostorije, gdje bi poslije podne slabiji đaci kao i oni koji su udaljeni po § 54 Zakona o srednjim školama našli potrebne mjere za popravak loših ocjena, a i time bi bili otrgnuti od štetnog uticaja ulice.

U ovakovim slučajevima potreban je jak nadzor, da bi oni đaci koji su sa uspjehom loše stali postigli potrebne znanje za pozitivni uspjeh odnosnih predmeta. U tu svrhu ovo društvo zamolilo je nadzor od strane gg. profesora ovdašnje realne gimnazije Omera Džudže, Mehmeda Selimovića i Muhameda Gagića.

Molimo Kraljevsku Bansku upravu, da dozvoli taj nadzor imenovanim nastavnicima ovdašnje gimnazije. Nadzor bi vršili dragovoljno bez naplate ikakvog honorara.

P.n.

KRALJEVSKOJ BANSKOJ UPRAVI D. 11. 11. 1913.

Prosvjetno odjeljenje

S a r a j e v o .

Ovo društvo odlučilo je, da povede akciju za pridobivanje muslimanskih masa za školovanje, jer je razmjer između muslimanskog stanovništva u ovim krajevima i omladine po školama upravo abnormalan i porazan. Pored internata "Narodne Uzdanice" odbor namjerava u prvom redu, da zadrži i očuva bar onu školsku omladinu u koliko je ima danas po školama, da ne bi - kao što je to većinom običaj poslije prvoga školovanja bilo iz materijalnih razloga bilo radi neuspjeha, prestala sa školovanjem. U tu svrhu ovo društvo će u svome internatu ustupiti potrebne prostorije, gdje bi poslije podne slabiji đaci kao i oni koji su udaljeni po § 54 Zakona o srednjim školama našli potrebne mjere za popravak loših ocjena, a i time bi bili otrgnuti od štetnog uticaja ulice.

U ovakvim slučajevima potreban je jak nadzor, da bi oni đaci koji su sa uspjehom loše stali postigli potrebne znanje za pozitivan uspjeh odnosnih predmeta. U tu svrhu ovo društvo zamolilo je nadzor od strane gg. profesora ovdašnje realne gimnazije Omera Džudže, Mehmeda Selimovića i Muhameda Gagića.

Molimo Kraljevsku Bansku upravu, da dozvoli taj nadzor imenovanim nastavnicima ovdašnje gimnazije. Nadzor bi vršili dragovoljno bez naplate ikakvog honorara.

Uvjereni u pozitivno riješenje molbe, unapred se zahvaljujemo i bilježimo

S poštovanjem:

Tajnik:

J. Džudže

Za:

Pretsjednik:

M. Selimović

